

ישראל מדווחת

תקציר

ישראל היא צד לאמנות בינלאומיות רבות העוסקות בזכויות אדם. במסגרת אמנות אילו מחוייבת ישראל, אחת למספר שנים, לדווח על יישום האמנה, בפני ועדת מומחים המפקדת על פיקוח יישום האמנה במדינות החברות.

המידע בנוגע ליישום האמנה זורם לוועדות אילו באמצעות שני ערוצים מרכזיים: דוחות המדינה ודוחות הארגונים שאינם ממשלתיים (NGO). דוחות המדינה מוגשים מכח מחוייבות המדינה לדווח לוועדה על שלבי יישום האמנה על-ידה. מטבע הדברים דיווח זה לוקה לעיתים בהשמטת פרטים ובהטיית נתונים לטובת המדינה. בשל כך, קיימת חשיבות רבה לדוחות המוגשים מטעם ארגונים שאינם ממשלתיים, במסגרתם מוצגת תמונת המצב בנוגע ליישום האמנה מנקודת מבט אזרחית לא-ממשלתית. דוחות אלו משמשים בידי חברי הוועדה כעדות נוספת בלתי תלויה, המאפשרת להם לבחון בצורה מעמיקה יותר את דוחות המדינה. במחקר שאנו עורכים בימים אילו, התגלה כי קיימת קורלציה מובהקת בין ההפרות עליהם דיווחו הארגונים הלא-ממשלתיים להמלצות הוועדה הסופיות. משמעות הדבר הינה כי הדיווחים מטעם הארגונים נתפסים במקרים רבים, כדיווחים מהימנים ומשמשים חומר רקע חשוב לכתיבת המלצות הוועדה למדינה המדווחת.

מבדיקה ראשונית שערכנו התגלה כי דוחות הארגונים הבלתי ממשלתיים שהוגשו לוועדה במסגרת הדיווח הישראלי עוסקים בעיקר במצב זכויות האדם בשטחים הכבושים. כתוצאה מכך, ועל רקע האמור לעיל, מרבית המלצות הוועדה לישראל עוסקות אף הן בנושאים אלו. למעשה, על אף שסעיפי האמנה השונים להם מחוייבת ישראל חלים, מבחינת המשפט הבינ"ל, הן בתוך הקו הירוק והן מחוצה לו, הוועדה בוחנת בעיקר את ההפרות המתמקדות בשטחים הכבושים¹, ובכך מתעלמת ממצב זכויות האדם בתוך הקו הירוק.

אכן, ניתן לטעון כי בהמלצות הוועדה קיימת הטייה פוליטית, חברי וחברות הוועדות השונות בוחרות להתמקד בנושא מצב זכויות האדם בשטחים הכבושים בשל מצבה הרעוע של ישראל במישור הבינלאומי. יחד עם זאת, לדעתנו סיבה מרכזית לא פחות היא **היעדר דיווחים בנוגע למצב זכויות האדם בתוך הקו הירוק מטעם ארגוני החברה האזרחית בישראל**.

חברי וחברות הוועדות, בבואם לדון בדיווח הישראלי מקבלים מידע "בלתי תלוי" אך ורק בנוגע לשטחים, כיצד אם כן יוכלו לתת את דעתם גם למצב השורר בתוך הקו הירוק? יתרה מכך, עמדתה הרשמית של ישראל היא שהאמנות בדבר זכויות האדם, אינן חלות בשטחים הכבושים, כך שלמעשה נוצר בוועדה שיח של חירשים. הוועדה בוחנת את זכויות האדם בשטחים ואילו ישראל מתעלמת מהמלצות הוועדה בטענה שאין כלל בסמכותה להעניק המלצות בנושאים אלו.

כך נוצר למעשה מעגל קסמים, בו ישראל מתעלמת באופן שיטתי מהמלצות הוועדה ובכך מתדרדר מצבה הבינלאומי. חשוב להדגיש כי מנגנון ה UPR חושף את דוחות הוועדות בפני חברי המועצה באופן רחב יותר מכפי שהיה בעבר. במסגרת הליך זה המדינות מחוייבות לציין בפני חברי מועצת זכויות האדם, את מצב יישום הדוחות. במידה והמצב ימשיך, ישראל תיציב פעם אחר פעם בדיווח ה UPR כשידיה כבולות לדוחות אשר היכולת ליישם אותם היא נמוכה מאוד.

¹ לאחרונה, החלו להגיש דוחות בנוגע למצבם של הבדווים ומצבם של ערביי ישראל, דוחות אילו באו אף הן לידי ביטוי בהמלצות הסופיות של הוועדות השונות.

לדעתנו ככל שיהיו מונחים בפני הוועדות המקצועיות דוחות רבים יותר העוסקים במצב זכויות האדם בתוך הקו הירוק, המלצות הוועדה יהיו מאוזנות יותר. חברי וחברות הוועדה לא יוכלו להתעלם מהדוחות המונחים לפנייהם והם יהיו חייבים לתת לכך ביטוי בהמלצות הסופיות.

אנו ממליצים כי המשרד יפעל על מנת להגביר את השתתפותם של ארגונים ישראלים מקומיים העוסקים במצב זכויות האדם בתוך הקו הירוק. מטרתה של פעילות כזו מטעם המשרד, הינה בראש ובראשונה, לקדם את יישום סעיפי האמנות השונות בישראל בשלל תחומים (כגון זכויות נשים, ילדים, בעלי מוגבלויות, זכויות חברתיות וכלכליות של אוכלוסיות מוחלשות ועוד) באמצעות המלצות ועדות האו"ם. כמו כן, אנו סמוכים ובטוחים כי שינוי זה יתרום לאיזון בין המלצות העוסקות במצב זכויות האדם בתוך הקו הירוק והמלצות העוסקות במצב זכויות האדם בשטחים.

במסגרת המחקר שאנו עורכים כעת, נסקור את דיוני הוועדה שנערכו בשנתיים האחרונות ונבחן מהם הדרכים לעודד את הגברת השתתפותם של הארגונים הלא ממשלתיים בדיוני הוועדה. עם סיום המחקר וניתוח המידע שנאסף במסגרתו, בכוונתנו להגיש נייר עמדה מפורט למשרד החוץ ולמשרד המשפטים ובו מסקנות והמלצות בנושא חשוב זה.